

KAMU HİZMETLERİ SALDIRI ALTINDA

Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP),
Kapsamlı Ekonomik Ticaret Anlaşması (CETA) ve ticari
lobiciler ve ticaret lobicileri arasındaki gizli anlaşmalar

Yönetim özeti

Avrupa Birliği'ndeki (AB) kamu hizmetleri, hükümetlerin düzenleme gücünü ve vatandaşların su, sağlık ve enerji gibi temel hizmetlere ulaşma hakkını kurumsal kazançlar uğruna tehlikeye atan uluslararası ticaret müzakereleri sebebiyle tehdit altındadır. Onay süreci 2016 yılında başlayabilecek olan AB ile Kanada arasındaki CETA anlaşması ve Birleşik Devletler ile müzakere sürecindeki TTIP anlaşması bu yöndeki çabaların en son ürünleridir. En kötü durum senaryosunda, bu anlaşmalar kamu hizmetlerini, sonuçları refaha ne kadar zarar verirse versin, geri döndüremeyecekleri bir ticarileşmeye hapsedebilirler.

Bu rapor, AB'nin uluslararası ticaret anlaşmaları geliştirilirken büyük şirketler ve ticaret müzakereleri arasında yapılan gizli anlaşmalara ışık tutmaktadır. Piyasalara girip hâkim olmalarına imkân tanıyacak olan sağlık, kültür, posta hizmetleri ve su gibi alanlarda kapsamlı pazar açılmasını şiddetle talep eden hizmet şirketlerinin TTIP ve CETA bakımından saldırgan gündemlerini göstermektedir. Ayrıca, rapor AB ticaret müzakerelerinden sorumlu olan kişilerin, hem Eylül 2014 tarihinde yayımlanan birleştirilmiş CETA anlaşmasıyla hem de TTIP bölümlerinin ve iç müzakere belgelerinin kurumsal lobilerin istek listelerini yansıtan taslaklarıyla, hizmet endüstrisinin önüne nasıl da kırmızı halı serdiklerini göstermektedir.

Temel bulgular:

1. **TTIP ve CETA, önceki ticari görüşmeler sırasında son birkaç on yıl içinde kurulan ve hizmet alanında çalışan aynı kurumsal lobi gruplarından etkilendiğine dair belirgin özellikler gösterir. Bu lobi gruplarının arasında iş derneklerininin**

yanı sıra British Telecommunications ve Deutsche Bank gibi büyük şirketleri de bir araya getiren Avrupa'nın en güçlü kurumsal lobi grubu BusinessEurope ve European Services Forum bulunmaktadır.

2. **Endüstri ve Avrupa Komisyonu arasındaki ilişki, Komisyon'un ticaret müzakereleri etrafında ticari lobiciliği bilfiil teşvik etmesiyle birlikte, çift yönlüdür.** Bu, "kamu yetkililerinin, kendilerine yönelik lobcilik yapmaları için şirketlere yönelik lobcilik yapmaları" durumu gibi, "ters lobcilik" olarak nitelendirilmiştir. Avrupa Komisyonu Ticaret Departmanı eski Genel Müdür Yardımcısı Pierre Defraigne, "Komisyon ve iş çevreleri arasındaki sistemsel bir anlaşma"dan bahsetmektedir.

3. **CETA'nın 'hizmet taahhütlerine ilişkin 'olumsuz liste' yaklaşımıyla hazırlanan ilk AB anlaşması olmasıyla birlikte, ticari lobi çok büyük bir başarı kazanmıştır.** Bu, açık bir istisna getirilmediği sürece, tüm servislerin serbestleşmeye tabi olduğu anlamına gelir. Bu, AB ticaret anlaşmalarında bu vakte kadar kullanılan, diğer sektörleri etkilemeden sadece hükümetlerin serbestleştirme konusunda üzerinde uzlaştığı sektörleri içeren olumlu listelerden radikal bir kopuşa işaret eder. Hükümetler gelecekte gelişecek olan önümüzdeki yıllarda ortaya çıkabilecek yeni hizmetler gibi hakkında bilgi sahibi dahi olmayabileceği alanlarda taahhütlerde bulunduğu için, olumsuz liste yaklaşımı bir ticaret anlaşmasının kapsamını önemli ölçüde genişletir. Aynısı, Komisyon'un AB üyesi ülkelere ticari lobinin taleplerini karşılayarak aynı riskli yaklaşımı kabul etmeleri konusunda baskı yaptığı TTIP'de de olabilir.

4. **Anlaşmaların her ikisi de esasen tüm hizmetler için geçerli olduğundan, büyük şirketler kamu hizmetlerinin CETA ve TTIP'den muafiyetine karşı başarılı bir şekilde lobi oluşturmuştur.** Sadece "kamu kurumlarının yetkileri dahilinde sağlanan" hizmetler için çok sınırlı bir genel muafiyet bulunmaktadır. Ancak bu muafiyete hak kazanmak için, bir hizmetin "ticari bir zeminde ya da bir veya birden fazla ekonomik aktörle rekabete girerek yerine getirilmemesi" gerekir. Ancak günümüzde, neredeyse tüm geleneksel kamu sektörlerinde kamu tedarikçilerinin yanı sıra özel şirketler de bulunmaktadır; bu durum da sıklıkla iki grup arasındaki yoğun rekabetle sonuçlanmaktadır. Bu, kamu kurumu muafiyetini kanuni yaptırım, yargı sistemi veya bir merkez bankasının hizmetleri gibi birkaç temel devlet işleviyle etkin biçimde sınırlar. Benzer sorunlar, sadece AB üyesi ülkelerin belli hizmetleri devlet tekellerine veya münhasır haklara tabi tutma hakkını saklı tutan 'kamu hizmeti kuruluşları' muafiyeti için de geçerlidir: Bu aynı zamanda kamu hizmetleri için de yeterli koruma sağlayamayacak kadar çok yasal boşluk içerir.

5. **Muhtemelen kamu hizmetlerine en büyük tehdit CETA'da yer verilen ve aynı zamanda TTIP için de öngörülen kapsamlı yatırımın korunması hükümlerinden gelmektedir.** Yatırımcı-devlet uyuşmazlığını çözme (ISDS) olarak adlandırılan bir sistem uyarınca, binlerce ABD ve Kanada şirketi (ve yatırımlarını Atlantik'in diğer tarafındaki bağlı ortaklıklar üzerinden yapılandıran AB merkezli çok uluslular), AB ve üye ülkelere, hizmet sektöründeki kurumsal kazançları düşüren, mevzuat değişiklikleri ile ilgili milyarlarca avroluk tazminat ödemelerine yol açabilecek olan davalar açabilir. Su için tavan fiyat belirlemekten yeniden kamulaştırmaya kadar kamu hizmetlerini düzenleyen pek çok politika, halihazırda ISDS şikayetlerinin hedefi olmuştur.

6. **CETA ve TTIP'de bulunan farklı korumalar ve muafiyetler, hem kamu sektörünü hem de bu sektörün nasıl düzenleneceği konusunda verecek kararın demokratikliğini etkin bir şekilde güvence altına almak için yetersizdir.** Muafiyetler genellikle eğitim, su, sağlık, toplumsal refah ve her türlü yatırımcı saldırısına açık olan emeklilik gibi

hassas kamu hizmeti sektörlerinde düzenlemeler yapan en tehlikeli yatırım koruma standartlarını ve ISDS'yi kapsamadığı için durum bilhassa bu şekildedir.

7. **Geçmişteki kararlar başarısızlıkla sonuçlanmış olsa bile, Avrupa Komisyonu gelecekteki ve şimdiki kamu hizmeti serbestleştirmelerine ve özelleştirmelerine bağlanma (örneğin, tehlikeli duraklama ve geri dönüşü zor olan (ratchet effect) mekanizmalar aracılığıyla) konusundaki endüstri taleplerini takip etmektedir.** Bu giderek artan, su hizmetlerini (Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, İsveç ve Macaristan'da), enerji şebekelerini (Almanya ve Finlandiya'da) ve ulaştırma hizmetlerini (Birleşik Krallık (BK) ve Fransa'da) yeniden belediye kontrolü altına alma eğilimini tehdit edebilir. Kar amacı gütmeyen sağlık hizmeti sağlayıcılarını güçlendirmek için BK'nın Ulusal Sağlık Hizmeti'nin (NHS) başarısız özelleştirmelerinden birkaçının geri alınması CETA/TTIP ihlali olarak görülebilir; aynı şekilde mali sektörde ekonomik kriz dönemlerinde görülenlere benzer kamulaştırmalar ve yeniden düzenlemeler de böyle ele alınabilir.

8. **Devlet alımlarına serbest erişim konusundaki kurumsal taleplere boyun eğmek, hükümetlerin yerli ve kar amacı gütmeyen sağlayıcıları destekleme gücünü kısıtlayabilir ve çoğu zaman personelin daha kötü ücret ve çalışma koşulları ile aynı işi yapmaya zorlandığı kamu sektörü işlerinin özel şirketlere verilmesini teşvik edebilir.** CETA'da, hükümetler halihazırda birkaç sektörde malzeme ve hizmet satın almak istediklerinde zorunlu transatlantik rekabetçi ihale uygulamasına geçti; bu, kamu hizmetlerini kademeli olarak kar amaçlı sağlayıcılara devrederek özelleştirmek için etkili bir yöntem. Sağlık Hizmeti Rekabetçilik Birliği (AHC) gibi ABD lobi grupları ve ABD hükümeti transatlantik ihaleye ilişkin TTIP'de yer alan alt sınırları şiddetle düşürmek istemektedir.

9. **Hem CETA hem de TTIP, sektörde yeni düzenlemeler kabul etmeyi zorlaştırarak sağlık hizmetlerini ve sosyal hizmetleri serbestleştirmeye çalışmaktadır.** BK'nın TTIP hizmetleri teklifi hastane hizmetlerini açıkça kapsamaktadır. CETA metninde ve güncel TTIP taslaklarında en az 11

AB üyesi ülke yaşlılar için evde bakım gibi uzun dönemli bakımı serbestleştirmektedir (Belçika, Kıbrıs Rum Kesimi, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Portekiz, İspanya ve BK). Bu, uzun dönemli bakım sektörünü, örneğin BK'daki Southern Cross çöküşüne sebep olan, mali yatırımcıların satın almalar ve birleşmeler sonrasında yaptıkları varlık satışlarına karşı uzun dönemli bakım sektörünü koruyan önlemlere mani olabilir.

10. **AB'nin TTIP hizmetlerine ilişkin en güncel taslak metni, UPS ve FedEX gibi büyük kurye şirketlerinin isteklerini yansıtarak, evrensel hizmet yükümlülüklerinin (USO) kullanımını ciddi bir şekilde kısıtlamaktadır ve posta hizmeti veren kamu işletmelerinin rekabet etmesini engellemektedir.** Uzak bölgelere ek ücret ödemediği günlük posta teslimatı gibi evrensel hizmet yükümlükleri (USO), temel hizmetlere makul fiyatlar karşılığında evrensel erişimi garanti etmeyi amaçlar.

11. **TTIP ve CETA, kamu hizmeti kuruluşlarının iklim değişikliği ile mücadele etmek için yenilenebilir enerjiyi destekleyerek kamu menfaati amaçlarına göre enerji üretme ve dağıtma özgürlüğünü kısıtlamaya çalışır.** Ticaret anlaşmalarında çok az sayıda AB üyesi ülke elektrik üretimine (sadece Belçika, Portekiz ve Slovakya) ve yerli enerji dağıtım ağlarına (içinde Belçika, Bulgaristan, Macaristan ve Slovakya'nın bulunduğu bazı ülkeler) ilişkin belli önlemleri alma hakkını açıkça saklı tutmuştur.

12. **ABD, yönetim eğitimi ve dil kurslarından liseye giriş sınavlarına kadar uzanan eğitim piyasasının TTIP aracılığıyla gelişmesini dikkatle izlemektedir.** Laureate Education, Apollo Group ve Kaplan Group gibi Avrupa piyasasındaki ABD eğitim firmaları, ABD merkezli çevrimiçi eğitim sağlayıcı olan Udacity'den kısa süre önce hisse satın alan Alman medya şirketleri grubu Bertelsmann kadar kazanç sağlayabilir. Avrupa Komisyonu AB üyesi ülkelere ABD'nin eğitim hizmetlerine ilişkin talebi konusundaki "olası esneklikler"ini sordu.

13. **ABD film endüstrisi TTIP'nin Avrupa içerik kotasını ve yerli film sektörüne ilişkin diğer destek planlarını kaldırmasını istemektedir** (ör; Polonya, Fransa, İspanya ve İtalya'da). Bu yüzden, Motion Picture Association of America (MPPA) gibi lobi grupları ve ABD hükümeti, Fransa Hükümeti'nin

uğruna mücadele ettiği sesli görüntü hizmetlerinin AB'nin TTIP sözleşmesinden çıkarılması yönündeki fikre itiraz etti. Şimdi, görünüşe bakılırsa BusinessEurope ve Avrupa Komisyonu gibi AB sanayi gruplarının desteğiyle yayıncılığı sesli görüntü hizmetlerinin dışında tutmak vb. yöntemlerle, muafiyeti mümkün olduğunca sınırlamaya çalışıyorlar.

14. **Avrupa kamu hizmetleriyle iştigal eden BlackRock gibi mali yatırımcılar, örneğin, uzun dönem bakım sektöründeki çalışma koşullarını iyileştirmek için olan 'ağır' düzenlemeler karşısında menfaatlerini savunmak için mali hizmetler ve yatırım korumaya ilişkin TTIP ve CETA hükümlerinden yararlanabilirler.** BK merkezli mali hizmet endüstrisini temsil eden TheCityUK gibi lobi grupları, ısrarla "transatlantik ekonomisinin tüm unsurlarını kapsayacak" "geniş kapsamlı" bir TTIP istemektedirler.

15. **Hizmet sektöründeki ABD şirketleri TTIP'de iş gücü piyasası düzenlemelerine benzer ticaret engellerinin ele alınması için de lobi oluşturmaktadır.** Örneğin; yaşlılar için önde gelen bir evde bakım hizmetleri sağlayıcısı olan ve birçok AB üyesi ülkede temsilcilik yürüten ABD şirketi Home Instead, TTIP'nin, şirketin yarı zamanlı çalışanlarına "ücretli izinler dâhil kapsamlı sosyal haklar" sunmasını zorunlu kılan ve böylece "evde bakım hizmetinin maliyetini gereksizce artıran" "esnek olmayan iş yasaları"nın yeniden düzenlenmesini istemektedir.

TTIP ve CETA gibi ticaret anlaşmalarında tehlikede olan şey, bizim hayati önem taşıyan hizmetlere erişim hakkımızdır, dahası bu durum bizlerin her türlü hizmeti toplumun tamamının yararına çevirebilme gücümüze olan etkisi ile ilgilidir. Eğer kararı onlara bırakırsak, ticaret müzakereleri kamu menfaatinin koruyacak kararların uygulanmasını eninde sonunda imkânsız hale getirecektir.

Kamu hizmetlerini bu büyük ticari saldırıdan etkin bir şekilde korumak için alınabilecek önlemlerden biri, tüm kamu hizmetlerinin ticaret anlaşmalarından veya müzakerelerinden tam olarak ve tartışmasız bir şekilde hariç tutulmasıdır. Ancak, daha birçok hüküm demokrasiyi ve vatandaşların refahını tehlikeye attığı için, böyle bir hariç tutma CETA ve TTIP ile ortaya çıkan çeşitli diğer tehditleri geri çevirmek için kesinlikle yeterli olmayacaktır. TTIP ve CETA, kamu menfaatinin düşünerek düzenleme yapma gücünü korumadığı sürece, reddedilmek zorundadır.

Teknisyenler, Uzmanlar ve Araştırmacılar Uluslararası Birliği (AITEC), Avrupa Kamu Hizmeti Sendikaları Federasyonu (EPSU), Küresel Sorumluluk Enstitüsü (IGO), Transnational Institute (TNI), Viyana Emek Odası (AK Vienna) ve War on Want tarafından yayımlanmıştır.

Amsterdam / Brüksel / Londra / Paris / Viyana / Varşova, Kasım 2015

